

Ornitologický průzkum přírodní rezervace V pískovně

Materiál a metodika

Pro zprávu jsem použil data z celkem 4 kontrol lokality, které proběhly 10.6.09 a 7.7.09 v ranních hodinách a 9.7.09 a 13.7.09 v hodinách pozdně odpoledních a večerních hodinách. Snažil jsem se věnovat rovnoměrně všem částem přírodní památky i jejího ochranného pásma. Během kontrol jsem zaznamenával všechny viděné a slyšené ptáky. Pozorováním jsem přiřazoval mezinárodně užívané kategorie hnízdní průkaznosti¹. Vzhledem k relativně malé ploše zkoumaného území mají zejména nižší kategorie jen omezenou platnost, neboť vypovídají i o širším okolí lokality. Na základě rozložení jednotlivých pozorování každého druhu, či poslechu současných hlasových projevů několika jedinců, jsem se pokusil odhadnout početnost daného druhu ve sledované oblasti.

Výsledky

Celkem jsem zjistil přítomnost 49 druhů ptáků. Z toho u 11 druhů se mi podařilo prokázat hnízdění. Za reálné považuji hnízdění 43 druhů ptáků, výskyt zbylých 6-ti druhů lze označit jako potravní zálet.

Mezi zjištěnými druhy je 6 druhů zařazeno mezi zvláště chráněné², z toho 4 jako silně ohrožené: krahujec obecný (*Accipiter nisus*), ledňáček říční (*Alcedo atthis*), vodouš kropenatý (*Tringa ochropus*) a žluva hajní (*Oriolus oriolus*). Zbylé dva druhy jsou zařazeny mezi druhy ohrožené: rorýs obecný (*Apus apus*) a vlaštovka obecná (*Hirundo rustica*).

Kromě toho 8 zjištěných druhů je zařazeno v aktuálním červeném seznamu ČR. V kategorii ohrožený jsou to kulík říční (*Charadrius dubius*) a vodouš kropenatý (*Tringa ochropus*), v kategorii zranitelný krahujec obecný (*Accipiter nisus*), čejka chocholatá (*Vanellus vanellus*) a ledňáček říční (*Alcedo atthis*) a v kategorii téměř ohrožený volavka popelavá (*Ardea cinerea*), slípka zelenonohá (*Gallinula chloropus*) a jiříčka obecná (*Delichon urbica*).

Z ohrožených druhů se mi hnízdění podařilo prokázat jen u slípky zelenonohé (*Gallinula chloropus*). U kulíka říčního (*Charadrius dubius*), čejky chocholaté (*Vanellus vanellus*) a žluvy hajní (*Oriolus oriolus*) jej považuji za velmi pravděpodobné. Za možné považuji hnízdění rovněž u krahujce obecného (*Accipiter nisus*) a ledňáčka říčního (*Alcedo atthis*). Výskyt ostatních ohrožených druhů lze pravděpodobně charakterizovat jako potravní zálety.

Samotná přírodní památka:

Přírodní památka se skládá z vodní plochy s málo rozvinutými litorálními porosty, avšak je rozrušená častými olšemi, vyrůstajícími z vody, z nichž některé jsou odumřelé. Kromě vodní plochy je ve východní části území temný les, s hustším podrostem zejména na okraji.

Na vodní plochu je vázán hnízdní výskyt několika nejběžnějších druhů vodních ptáků: lyska černá (*Fulica atra*), slípka zelenonohá (*Gallinula chloropus*), kachna divoká (*Anas platyrhynchos*). Kromě toho ji využívá jako odpočívadlo a k sběru potravy: kachna divoká (*Anas platyrhynchos*; do 20 ex.) – je zmiňována už ve větě před, polák chocholačka (*Aythya*

¹ Šťastný, K., Bejček, V., Hudec, K., 2006: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice

² Příl. III. Vyhlášky č. 395/1992 Sb.

fuligula) a volavka popelavá (*Ardea cinerea*). Za pozornost stojí pozorování ledňáčka říčního (*Alcedo atthis*; 9.7., 13.7., vždy 1ex.)³.

Stromovým patrem porostlé části přírodní památky obývá společenstvo většinou běžných druhů lesních ptáků. Mezi nejpočetnější druhy patří - **ne koňadra a modřinka?** pěnice černohlavá (*Sylvia atricapilla*), budníček menší (*Phylloscopus collybita*), kos černý (*Turdus merula*) a špaček obecný (*Sturnus vulgaris*). Za zmínku stojí výskyt žluvy hajní (*Oriolus oriolus*), žluny zelené (*Picus viridis*), či kukačky obecné (*Cuculus canorus*).

Ochranné pásmo:

Z ornitologického hlediska je ochranné pásmo zajímavější, než samotná přírodní památka. Zahrnuje poměrně pestré skladbu biotopů, počínaje zahrádkářskou kolonií, přes pastvinu pro koně, až po podmáčenou louku. Z ornitologického hlediska nejzajímavější je rybník Martiňák v severovýchodní části ochranného pásma a mokřad v jeho severozápadní části. Rybník Martiňák byl v době průzkumu vypuštěn a intenzivně zbavován sedimentů. Mělké louže na jeho dnu poskytovaly vhodné prostředí pro výskyt několika druhů bahňáků. Na lokalitě tak pravděpodobně v počtu 1-2 páry hnízdil kulík říční (*Charadrius dubius*), v blízkém okolí lokality pravděpodobně i čejka chocholatá (*Vanellus vanellus*). Kromě těchto druhů jsem na lokalitě zaznamenal vodouše kropenatého (*Tringa ochropus*; 13.7., 2 ex..). Kromě bahňáků jsem na dně pozoroval konipasa bílého (*Motacilla alba*) a konipasa horského (*Motacilla cinerea*), v obou případech se jednalo o rodiny s letošními mláďaty. Vzhledem k výše zmíněným úpravám byl na rybníku v letošním roce znemožněn výskyt ptáků vázaných na vodní plochy. Vzhledem k rozvinutým plochám rákosí, zejména v zadní části rybníka, je však Martiňák pravděpodobně pro tyto druhy vhodný. O tom svědčí i prokázané hnízdění bukáčka malého (*Ixobrychus minutus*), v roce 2003⁴. V suchých rákosinách jsem zaznamenal především rákosníka zpěvného (*Acrocephalus palustris*).

Mokřad v severozápadní části se skládá z poměrně rozsáhlých rákosin, z části suchých a postupně zarůstajících keří, zčásti podmáčených. Nejsevernější část je porostlá zamokřenou loukou. V této části ochranného pásma se vyskytují především rákosinové druhy pěvců, zejména rákosník zpěvný (*Acrocephalus palustris*), rákosník obecný (*Acrocephalus scirpaceus*), strnad rákosní (*Emberiza schoeniclus*) a cvrčilka zelená (*Locustella naevia*). V křovinami zarostlých částech se vyskytuje například pěnice hnědokřídla (*Sylvia communis*), budníček menší (*Phylloscopus collybita*), strnad obecný (*Emberiza citrinella*), či pěvuška modrá (*Prunella modularis*).

Závěr a návrhy na podporu výskytu ptáků:

- Zkoumané území považuji za ornitologicky velmi cenné, zejména v kontextu s jeho umístěním- přímo v hlavním městě, pouze několik set metrů od sídliště Černý most.
- Z tohoto důvodu je území také významnou rekreační lokalitou pro lidi z okolních sídel, k čemuž je třeba přihlídnout při plánování ochrany území.
- Za nejcennější část území považuji mokřad v severozápadní části ochranného pásma.
- Domnívám se, že základem ochranných opatření by mělo být zachování biotopové skladby tohoto mokřadu, to znamená, zachovat části sušších i více podmáčených rákosin, a podmáčenou louku.

³ I když by tento druh by mohl potenciálně nalézt na lokalitě i vhodné hnízdní prostředí, pravděpodobněji se však jednalo o výskyt v rámci pohnízdňého rozletu mladých ptáků.

⁴ Holář, M., Kněžínek, K., Bukáček malý *Ixobrychus minutus* opět hnízdí v Praze, Zprávy České společnosti ornitologické II/2003, 2003

- Bylo by dobré zabránit přílišnému zarůstání některých částí mokřadu křovinami, jak se tomu již místy děje.
- Ideálním krokem by bylo vybudování mělké laguny v části podmačené louky, což by pravděpodobně zvýšilo atraktivnost lokality zejména v době tahu bahňáků (*Charadriidae*) a jiných vodních a mokřadních druhů ptáků. Navíc by to mohlo vytvořit i vhodné podmínky pro hnízdění některých z nich, zejména čejky chocholaté, která na lokalitě pravděpodobně hnízdila i v roce 2009.
- Považuji za důležité rovněž za zachování litorálního pásma rybníka Martiňák, zejména v jeho zadní části, která poskytuje vodním ptákům velmi dobré podmínky pro hnízdění.
- Co se týče samotné rezervace, bylo by jistě vhodné upravit na některých místech břeh pro hnízdění ledňáčka říčního.
- Pro tento druh by však rovněž bylo potřeba udržovat optimální potravní nabídku hospodařením s rybí obsádkou: zejména dostatečný počet ryb o velikosti 7-8 cm,⁵ a dobrá průhlednost vody.
- Pro zvýšení ptačích populací je též možno instalovat hnízdní budky. A to nejen obyčejně instalované budky pro sýkory, ale například i budky pro poštolky. V každém případě je však třeba zajistit budkám pravidelnou péči. Budky je třeba po vyhnízdění na podzim, nebo na přelomu zimy a jara následujícího roku⁶ prohlédnout, opravit a odebrat z nich zbytky starých hnízd. V opačném případě nemá vyvěšování budek chtěný efekt.
- Vzhledem k významu lokality jako rekreační území pro velký počet lidí bych považoval za pozitivní vybudování aktuálních naučných tabulí, s hlavním zaměřením na mokřadní biotopy, které se na území vyskytují v mnoha podobách. Myslím, že k popularizaci přírodních krás tohoto území by přispěla například i instalace laviček například na místech s dobrým rozhledem na vodní hladinu. Tato jsou doposud využívána pouze rybáři.

---

⁵ Hudec, K., a spol., Fauna ČSSR Ptáci 3/I, Academia, 1983, Praha

⁶ To udávají někteří autoři jako opatření, umožňující přezimování jiných druhů živočichů ve starých hnízdech

Seznam druhů ptáků nalezených v přírodní rezervaci V pískovně

Druh	latinský název	kategorie	početnost	stupeň ohrožení	poznámka
bažant obecný	<i>Phasianus colchicus</i>	C3	3-6 hp.		
brhlík lesní	<i>Sitta europea</i>	B2	1-3 hp.		
budníček menší	<i>Phyloscopus collybita</i>	D12	10-15 hp.		
cvrčilka zelená	<i>Locustella naevia</i>	C4	2-3 hp.		
čejka chocholátá	<i>Vanellus vanellus</i>	C7	0-1hp.	VU	opakované pozorování 1 ad. a 2 juv. ex. (již v opeření prvního roku) na dnu rybníka Martiňák
červenka obecná	<i>Erithatus rubecula</i>	D12	do 5 hp.		
drozd zpěvný	<i>Turdus philomelos</i>	B2	1-2 hp.		
holub hřivnác	<i>Columba palumbus</i>	B1	1-2 hp.		
jiříčka obecná	<i>Delichon urbica</i>	B1	Nhv	NT	
kachna divoká	<i>Anas platyrhynchos</i>	D12	2-3 hp.		
káně lesní	<i>Buteo buteo</i>	B1	0-1 hp.		
konipas bílý	<i>Motacilla alba</i>	D12	1-2 hp.		
konipas horský	<i>Motacilla cinerea</i>	C3	1-2 hp.		
kos černý	<i>Turdus merula</i>	C4	5-10 hp.		
krahujec obecný	<i>Accipiter nisus</i>	B1	0-1 hp.	SO, VU	
kukačka obecná	<i>Cuculus canorus</i>	B2	1-2 hp.		
kulík říční	<i>Charadrius dubius</i>	C7	1-2 hp.	EN	
ledňáček říční	<i>Alcedo atthis</i>	B1	0-1 hp.	SO, VU	
lyska černá	<i>Fulica atra</i>	D12	2-3 hp.		
pěnice černohlavá	<i>Sylvia atricapilla</i>	D12	10-15 hp.		
pěnice hnědokřídlá	<i>Sylvia communis</i>	C4	3-6 hp.		
pěnice slavíková	<i>Sylvia borin</i>	B2	1-2 hp.		
pěnkava obecná	<i>Fringilla coelebs</i>	B2	1-2 hp.		
pěvuška modrá	<i>Prunella modularis</i>	B2	1-2 hp.		
polák chocholačka	<i>Aythya fuligula</i>	C3	Nhv		
poštolka obecná	<i>Falco tinnunculus</i>	B1	0-1 hp.		
rákosník obecný	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	C4	1-3 hp.		
rákosník zpěvný	<i>Acrocephalus palustris</i>	C4	10-15 hp.		
rorýs obecný	<i>Apus apus</i>	B1	Nhv	O	
skřivan polní	<i>Alauda arvensis</i>	C4	1-2 hp.		
slíпка zelenonohá	<i>Galinula chloropus</i>	D12	2-3 hp.	NT	
sojka obecná	<i>Garrulus glandarius</i>	B1	1-3 hp.		
stehlík obecný	<i>Carduelis carduelis</i>	B2	1-2 hp.		
straka obecná	<i>Pica pica</i>	B1	3-5 hp.		
strakapoud velký	<i>Dendrocopos major</i>	D12	1-2 hp.		
strnad obecný	<i>Emberiza cintrinella</i>	C4	5-10 hp.		
strnad rákosní	<i>Emberiza schoeniclus</i>	B2	1-3 hp.		
střízlík obecný	<i>Troglodytes troglodytes</i>	C4	2-3 hp.		
sýkora koňadra	<i>Parus major</i>	D12	2-4 hp.		
sýkora modřinka	<i>Cyanistes caeruleus</i>	D12	2-4 hp.		
šoupálek sp.	<i>Certhia sp.</i>	B1	1-2 hp.		
špaček obecný	<i>Sturnus vulgaris</i>	D12	5-10 hp.		
vlaštovka obecná	<i>Hirundo rustica</i>	B1	Nhv	O	
vodouš kropenatý	<i>Tringa ochropus</i>	B1	Nhv	SO, EN	

volavka popelavá	<i>Ardea cinerea</i>	A0	Nhv	NT	
zvonek zelený	<i>Carduelis chloris</i>	C3	1-2 hp.		
zvonohlík zahradní	<i>Serinus serinus</i>	C3	0-1 hp.		
žluna zelená	<i>Picus viridis</i>	B1	0-1 hp.		
žluva hajní	<i>Oriolus oriolus</i>	B2	0-1 hp.	SO	

Vysvětlivky:

Nhv: nehnízdící výskyt

SO: silně ohrožený

O: ohrožený

PP: přírodní památka

EN: ohrožený (č. seznam)

VU: zranitelný (č. seznam)

NT: téměř ohrožený (č. seznam)

hp.: hnízdících párů